

1966. פיוטי מוצ"ש: נהגו לומר פיוטים וזמירות במוצ"ש כדי ללוות את השבת כדרך שמלוים את המלך בכניסתו וביציאתו (ב"י אור"ח ש בשם שבלק"ט). נכון לומר את הפיוטים אחר ההבדלה כדי ללוות את השבת, ולא קודם (ט"ז אור"ח ש.א). ואיתא בתוספתא, שאלוהו יושב במוצ"ש תחת עץ החיים, וכותב זכויות של שומרי השבת. אליהו מקבל עליו את הדין להיות סובל עונש בעד הצדיקים שלא יכנסו לגהנום על איזה חטא ולכן מזכירים את אליהו במוצ"ש, לא רק על הגאולה, אלא להחזיק לו טובה (ילק"י שבת ש.יח).

2015. ארבעה מפתחות בידיו של הקב"ה: בברכה שניה של תפילת שמונה עשרה יש נ"א מילים כמניין המילים של ד' פסוקים שנאמר בהם מפת"ח: מטר [23], פרנסה [7], תחייה [11] וחיה [10] (טור אור"ח קיד). בברכה זו מוזכרים: גשמים, תחיה ופרנסה. באשר לילודת [חיה], המילים "מתיר אסורים" כוללים את הילודת, שכן הוולד היה אסור ועתה יצא מבית האסורים. מזה הטעם אומרים בברית המילה: "הודו לה' כי טוב", שהרי ארבעה צריכים להודות ואחד מהם הוא היוצא מבית האסורים (פרישה אור"ח קיד, א).

2019. ברכה על פיצה או לחמניה שנילושה בחלב בלבד: אחד הפירושים ל'פת הבאה בכיסנין' שברכתה 'מזונות', שעירב בעיסה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפה את העיסה וטעם התערובת ניכר בעיסה (שו"ע אור"ח קסח, ז). יש מי שכתב שאם החלב או מי הפירות הם הרוב אין צריך שיורגש טעמם בעיסה וברכת העיסה 'מזונות' (דעת תורה אור"ח קסח, ז), והרוב חולקים וסוברים שכדי לברך מזונות צריך טעם ניכר בעיסה, ואם הטעם לא ניכר מברכים 'המוציא' (חזו"ע ברכות, עמ' ס). לפענ"ד, צריך שהטעם יהיה ניכר. יש להדגיש, שאם הלחם בא כ'סעודה', לא הכמות קובעת אלא המטרה והכוונה, ויש לברך 'המוציא' (הרב הלוי).

2022. תפילה מתוך טלפון נייד כחם: דנו האחרונים (רץ כצבי א, טו), אם מותר להתפלל מתוך סידור בטלפון, הצדדים לאסור: א. באמצע התפילה קופצות הודעות חדשות, או דברים שמסיחים את הדעת (רמ"א אור"ח צד, ט). ב. עמידה ביראה לפני המלך, וטוב להניח על ליבו ידיים כפותין ימנית על השמאלית (שו"ע אור"ח צה, ג). ג. חשש שמא הטלפון יפול מידי ותבטל כוונתו (שו"ע אור"ח צו, א). מאידך, הסיבות להיתר: א. מותר לאחוז סידור כי הוא צורך התפילה (שו"ע אור"ח צו, ב). ב. תפילה מתוך הכתב יש בה צד שאפשר לכוון יותר (שו"ע הרב צג, א). לאור האמור, יש שאסרו להתפלל מתוך הטלפון אם יש לו סידור מצוי בהישג יד, אלא אם כן המכשיר במצב 'טיסה' ללא היסח הדעת (סוד שיח א, ג).

2017. ברכת לחם טף: טף הוא מן קטנית הגדל באתיופיה, ונאכל שם במקום דגן ואינו שייך למשפחת הדגנים (תחומין כה), ולכן אין מברכים על הלחם 'המוציא לחם מן הארץ'. יש שכתבו שבאתיופיה שזהו עיקר מזונם יברך 'מזונות', ובמקומות אחרים יברך עליו 'האדמה' שהרי מגדלים אותו במיוחד לכך, וברכתו האחרונה 'נפשות', למרות שהשתנה צורתו (דבר חברון אור"ח ב, קיז). ויש אומרים שלעולם יברך בברכה ראשונה 'שהכל' וברכה אחרונה 'נפשות' משום סב"ל (הלכה ברורה י, אוצרות יוסף י). לפענ"ד, יש לברך לחם כזה כדין לחם דוחן וכדומה שהכל ונפשות וגם משום סב"ל (הרב הלוי).

2021. הזכרת שם המחבר בספר: כל ההלכות הנאמרות במשניות ובברייתות נאמרו בסתם מבלי להזכיר שם אומרים. על פי זה, יש שהסתפקו, אם טוב לאדם לכתוב ולהדפיס שמו בספר (פנים מאירות א, הקדמה): יש שנהגו לכתוב את שמם בספר: א. כדי שיהיו שפתותיהם דובבות בקבר. ב. במקום שנחלקו הפוסקים יש להכריע כגדול מחבירו. ויש בזה ענווה, שהגדול ממנו יכריע ולא יטעו לפסוק כמוהו. ג. מזמן הגאונים נהגו לכתוב את השם (שם הגדולים ספרים ז, כו). יש שנהגו לכתוב את שם המחבר ואפשר לכתוב ברמז, כשם שבמדרשים נרמז השם (רוקח, הקדמה), ויש שהעלימו לגמרי את שמם: א. כדי שלא יהנה מהעוה"ז ויפגם שכרו בעוה"ב (חסידים שסז). ב. גלוי קמי שמיא מי האומר ושפתותיו דובבות בקבר (פנים מאירות א, הקדמה).

1981. מוקצה שהגיע לידו בהיתר: נחלקו הדעות לגבי מוקצה שהגיע לידו בהיתר ונגמר שימוש, האם רשאי לטלטלו למקומו או שצריך לזרוקו מיד: א. יש אומרים כל מוקצה שבידו רשאי לטלטלו, מאחר והגיע לידו בהיתר בין בשוגג ובין במזיד (שו"ע הרב אור"ח שז, לו). ב. יש אומרים שדווקא אם הגיע המוקצה לידו בהיתר ולא ששכח ובטעות נטל את המוקצה (ביאור הגר"א רסו, טז). ג. יש אומרים שדווקא מוקצה מחמת איסור יכול לטלטלו למקום שירצה ולא בשאר סוגי המוקצה (מג"א שח, ז). הרוצה לצאת מכל חשש לא יקל אלא במוקצה של כלי שמלאכתו לאיסור והגיע לידו בהיתר, אבל המיקל גם בשאר סוגי המוקצה יש לו ע"מ לסמוך (פס"ת שח, טו; ילק"י שח, ג). מקובל להקל לטלטל רק מוקצה מחמת איסור ולא בשאר סוגי המוקצה ששם מחמירים, למעט סכין של מילה וסכין של שחיטה ביום טוב, שיש חשש להיקז והגיע לידו בהיתר (הרב הלוי).

1969. זמן קניות לשבת: כדי שיהיה ניכר שהקניות לכבוד יום שבת, עדיף לקנות ביום שישי. טוב לומר על כל דבר שקונה 'זהו לכבוד שבת' כי הדיבור פועל בקדושה, ומסתבר שבימים הקצרים או שלא ימצא מה לקנות ביום שישי יכול להקדים את הקניות ליום חמישי (משנ"ב רנב). היום שקניית המזון בחנויות מאפשרות לעשות בשאר ימות השבוע, על ידי מקררים שמשאירים את האוכל מתוקן וטעים לאכילה, אפילו שקונה אותם קודם יום שישי, זריזים מקדימים לא להשאיר סידורים וקניות דווקא ליום שישי אם ניכר שהוא לכבוד שבת (פס"ת רנא).

1970. קניה ביום שישי קודם התפילה: יש שהתירו לקנות ביום שישי לכבוד שבת רק אם לא ימצא לקנות אחר התפילה (מג"א רנא, ו). ויש שהתירו לכתחילה לקנות לכבוד שבת קודם התפילה אף אם ימצא לקנות אחרי התפילה, מכון שמדובר ב'חפצי שמים', ואמרו חז"ל 'לעולם ישכים אדם להוצאת שבת' (ערוה"ש אור"ח רנב; פ"ח אור"ח פט, ו). לפענ"ד, היום שאפשר לאפסן דברים במקרר, זריזין מקדימין את הקניות לכתחילה, ולפענ"ד, אפשר גם לעשות קניות לכבוד השבת, גם קודם התפילה, במיוחד אם הוא אומר את ברכות השחר וחלק מהתפילה (הרב הלוי).

1384. להתמקד במטרה האמיתית: החיים שלנו מורכבים מעניינים של מטרות וכלים, ומרוב הבלבול הגדול וחוסר יישוב הדעת, אנשים בוחרים להתמקד בכלים גם במחיר של זלזול במטרה. אנשים רוצים לדאוג למשפחה שלהם ולכן הם עובדים בלי הפסקה, כדי להשקיע בבית גדול ומרווח למשפחה, בשפע כלכלי למשפחה, בחינוך טוב לילדים. אלא שאותם אנשים מגיעים למצב בו הם משתעבדים לעבודה וכך האשה והבעל בקושי מתראים, הילדים גדלים אצל מטפלות בלי לראות את ההורים, וכל המשפחה קורסת. יש אמנם בית גדול אבל אין מי שיחיה בתוכו כמשפחה (מהפרשה לחיינו, עמ' 1103).

פרשת ויחי: תרדמת ההרגל

תאר לעצמנו אדם שמתקשר לגלי צה"ל ומבקש למסור "סקופ" (פעם היה תשלום מיוחד של חמישים שקלים למי שמסר ידיעה חדשותית): הוא אומר שהוא ראה את תחיית המתים! כשמבקשים ממנו לפרט, הוא מסביר שהוא ראה שדות חרושים, ויום אחרי זה הוא ראה את החיטה מבצבצת מעל פני הקרקע! ברור שמי שיעשה זאת ישמע מהר מאוד את טריקת הטלפון מהצד השני... לעומת זאת, אם אדם יספר לגלי צה"ל שהוא נמצא בהר הזיתים, והוא רואה את אור החיים הקדוש מסיר את המצבה, מנער את האבק ומתחיל לצעוד לכיוון ירושלים - זה בוודאי יזכה אותו בחמישים שקלים, ואולי אף יותר...

מה ההבדל בין שני המקרים? ההבדל היחיד הוא שלתחיית המתים של גידולי הקרקע כבר הורגלנו, אבל לתחיית המתים של בני האדם - עוד לא התרגלנו. רבי חיים שמואלביץ בדרשותיו מדבר על "תרדמת ההרגל". בפרשת השבוע אנו קוראים על טקס הקבורה של יעקב אבינו. הג' מרא בסוטה (יג ע"א) מתארת שכשבאו נושאי הארון למערת המכפלה בא עשו הרשע וחסם את הדרך, בטענה שהמקום הפנוי במערה צריך להישמר עבורו. הרי יש במערה מקום לארבעה זוגות. קבורים שם כבר אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, ויעקב השתמש כבר בחלק שלו, שכן הוא קבר שם את לאה. נמצא שהמקום הפנוי שמור לו, לעשו! ענו לו בני יעקב שהוא - עשו - מכר כבר את חלקו במערה ליעקב. אך עשו טען שהוא מכר רק את הבכורה ולא את חלקו בירושה כ"פשוט" (שאינו בכור), ולכן מגיע לו חלק במערה. לא הייתה בררה ונפתלי קל הרגליים, "איילה שלוחה", נשלח למצרים להביא את חוזה המכירה. מספרת הגמרא שחוששים בן דן היה כבד שמיעה ולא שמע את הויכוח, ולכן הוא שאל מה קרה - והסבירו לו. אמר חוששים כששמע את הדברים: "וכי עד שיבוא נפתלי ממצרים, יהיה סבא מוטל בביזיון?! לקח חוששים נבוט גדול ושבר את ראשו של עשו, ועד היום ראשו של עשו קבור במערת המכפלה. ונשאלת השאלה: מדוע שנים עשר השבטים, בניו של יעקב אבינו, לא הבינו איך להתנהל מול עשו, עד שבא חוששים בן דן ועשה מה שעשה? מסביר רבי חיים שמואלביץ שרואים מה סיפור הזה את "תרדמת ההרגל" או את "הסכנה שבשגרה". האחים ששמעו את השיחה - לא חוו את המצב בכל עוצמתו, כיון שהמציאות התגלגלה בהדרגה למצב שקבורת יעקב מתעכבת. הם כיבדו את עשו ונתנו לו לשתות, ניסו לשחד אותו בסיגריה טובה, וכדומה. לעומתם חוששים בן דן קלט את הסיפור בבת אחת, במלוא עוצמתו, כשהמקרה הגיע כבר לשיאו, ולכן דווקא הוא הגיב בדרך שהגיב. ההרגל מאבן את האדם, ובגללו האדם לא יודע לשפוט את המציאות כהלכה. לכן אדם צריך לרענן את עצמו ולהזכיר לעצמו את נקודת ההתחלה, כדי שיוכל לחשוב מחדש מה נדרש ממנו בכל רגע.

